

Forfatter: Bergsøe, Vilhelm

Titel: Erindringer fra Ischia

Citation: Bergsøe, Vilhelm: "Erindringer fra Ischia", i Bergsøe, Vilhelm: *Poetiske Skrifter, 1-7 - Bind VI*, 1905-, s. 391. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-berg06tom-shoot-workid58106/facsimile.pdf>
(tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Skrifter, 1-7 - Bind VI

Erindringer fra Ischia.

Dybt under mine Balkonvinduer ligger det livsglade Neapel, skrigende, skakrende, skraalende, gestikulerende og politiserende lige fra det Øjeblik, Solen sender sine Straaler hen over den rødmende Golf, til længe efter at Maanen har forvandlet det vinfarvede Hav til flydende Sølv, der i lange, bløde Dønninger vugger sig mod Villa Reales Strand med en ensformig sukkende Lyd, som man kun hører mellem to og tre om Natten, den eneste Time i Døgnet, i hvilken Neapel slumrer.

Jeg sidder paa min Balkon og stirrer ud paa Vesuv. Det ligger i Aftenens Glød rødliggraat, koket som en slumrende Odaliske. Aftensolens sidste Guld blinker fra Observatoriets Ruder; de funkler som et gyldent Smykke paa den skønnes Barm, og nogle rosenfarvede, disige Aftenskyer glider dovent ind i den blaalige Taage, der omhyller Bjergets Top — man kunde et Øjeblik tro, at det var Røgskyer, der belystes af Kraterilden.

Men Vesuv er roligt, irriterende roligt! Selv med Kikkerten kan jeg ikke opdage saa megen Røg, som der gaar fra den Cigaret, jeg holder i Haanden, og dog har „Pungolo“ fortalt, at den var i Udbrud, eller rettere sagt, at man ventede et Udbrud, at

Palmieri havde følt Vulkan paa Pulsen, og at dens Feberslag bebudede store Revolutioner i Jordens Indre. Ak, man skal hverken tro Pungolo, Palmieri eller vort meteorologiske Institut! De har vistnok alle de reelle Hensigter af Verden. Deres Journaler, deres Vejr-, Vind-, Vand- og Varmemaalere er vist alle af de nyeste Konstruktioner og i den ypperligste Stand; men deres Forudsigelser! — Nej, maa jeg saa be' om Wisbechs Almanak.

Henved tredive Tusinde rejsende havde Pungolos Sensationsartikler lokket fra Rom til Neapel. Tredive Tusinde Mennesker sad som jeg hver Aften paa deres Balkon'er og stirrede med tresindstyve Tusinde længselsfulde Øjne over mod Vesuv, spændte paa, at Fyrværkeriet skulde begynde — men det kom ikke. Den kulsorte Røg, der som et langt, flagrende Baand havde budt mig velkommen allerede ved Caserta og tydet som et Tegn paa, at Vesuv vilde lade sin flammende Drikkeskaal flyde over, trak sig Dag for Dag sammen til en tynd Dampstribе, og nu, ottende Dagen efter min Ankomst, var den saa totalt forsvunden, at jeg maatte bruge Kikkert før at forvise mig om, at det var en Vulkan, der laa lige over for mig. Saa kom der et nyt Orakelsvar fra Palmieri: Seismograferne var rolige, Vesuv var rolig, Palmieri var rolig — saa kunde Neapel ogsaa være det. Folk i Byen trak Vejret lettere, thi Neapolitanerne ved kun alt for vel, paa hvilken Bund de gaar. Kun de rejsende knurrede over den spildte Tid og de spildte Penge — ingen Lavastrømme, ingen rystende Begivenheder, ikke saa meget som et lille Jordskælv! — Hvad skulde man der saa?

Ja, hvad skal man i Neapel, naar Heden er gaet op til to og tredive Grader i Skyggen, og Junisolens hver Dag mere og mere ubarmhjertigt sender sine lodrette Straaler ned paa et Hav af Tage, der riko-

chettere disse glødende Pile, til man gisper af Fortvivlelse? Det var netop denne Tanke, der holdt mig vaagen, da jeg i den dæmrende Aftenstund stirrede ud over Golfen og med Øjet fulgte de smaa brogede Balloner, som Neapels Ungdom sender til Vejrs, indtil de som guistrende Stjernesked daler ned langt ude i de mørke Vande. Ja, hvad skulde man? — Mit Blik gled fra Observatoriet over til Monte S. Angelos kullede Ryg og derfra til Sorrento, hvis hvide Huse jeg troede at kunne skimte gennem Aftentaagen. Kort efter steg Maanen op, stor, fuld og rund. Havtaagen lettede, svævede som hvide, flagrende Maager ind imod Land, og langt ude i Kimingen mod Vest tegnede sig skarpere og skarpere de takkede Konturer af to sølvglinsende Øer, Kapri og Ischia, disse to henrivende Perler i det Bølgebaand, der omslynger Neapel lige fra Terracina og Gaëta til Pæstum og Amalfi.

Kapri og Ischia! — Tibers Villa eller Normannerens Taarne, den blaa Grotte eller de mørke Kraterdale med deres frodige Liv — hvad skulde jeg vælge? En af dem vilde jeg studere, en af dem vilde jeg gennemvandre paa Kryds og tværs, til jeg kunde sige, at jeg kendte den som en Ven, men hvilken? — Ja, her kneb det. Saa gjorde jeg det samme, som ondskafulde Tunger i Neapel siger, at Palmieri gør, naar han bestemmer kommende Jordskælv: Jeg skrev Ischia paa én Seddel, Kapri paa en anden, rullede dem sammen til Kugler, kastede dem i min Hat og trak. Der stod Ischia, og den næste Morgen stod jeg paa Dampskibet.

Jeg har været paa mange Fartøjer, men Mage til den lille Dampsnøfter, hvormed jeg den Morgen indlod mig, har jeg aldrig set hverken før eller senere. Den lignede paa det nærmeste en gammel-dags Kaffekande, kunde knække sin lange Skorsten over paa de mest umotiverede Steder, skyde den

ud og ind lige som Ledene i en Kikkert, kort sagt, det var et højst mærkeligt Monstrum af en Fulltons-opfindelse, som pjaskede, stønnede, hvædede, peb og fløjtede — kort sagt gjorde alt andet end at sejle, det eneste, hvorpaa den ikke syntes at være indrettet. Sagen havde imidlertid sin fortræffelige Side. Med disse Kvartkrafts-Slag, der kun fik Golfens Flade til at syde som perlende Sodavand, skød den gamle Kaffekande sig højst langsomt fremad, og der var saaledes den ønskeligste Lejlighed til at studere Posilipos henrivende Kyst med Dronning Johannas sjunkne Pallads og alle de mange Villaer og Smaabyer, hvorpaa Golfens nordlige Kyst er saa rig. Vi passerede Capo di Posilipo, kneb os med nogen Vanskelighed forbi Isola di Nisita, og takkede Guderne, at Golfen laa saa blank som et Spejl; thi ellers havde vi vistnok aldrig naaet Procidas Marina, hvis Ungdom modtog os med en Jubel, som viste, at det ikke maatte være noget sjældent Fænomen, at „La Stella di Napoli“, saaledes hed Kaffekanden, først naaede denne Polhøjde sammen med de andre Stjerner's Opgang. Fra Marinaen fik vi nogle højst mærkelige Tørvekul om Bord, og herved lykkedes det virkelig, skønt med slingrende Bevægelser, at pjaske os gennem de Søer, som Middelhavet satte ind, efter at vi havde klaret Punto di Chiuppeta paa Procidas Nordkyst. Kort efter hævede Monte Epomeo sine skovklædte Højder op mod den mørkeblaa Himmel, og efter seks Timers Sejlads kastede vi Anker ud for Casamicciolas Marina, hvor en Sværm af Baade halede ud til os under Eder og Tilraab i et Sprog, som ingen dødelig, undtagen Ischioter, forstaar. Nu til Dags er Farten hverken saa besværlig eller saa langvarig. Den Damper, som nu løber mellem Neapel og Casamicciola, hed i 1872 „Il Tifeo“ og var en lille, støt Dampyacht med usædvanlig elegante Saloner og Kahytter. Jeg syn-

tes, at jeg havde set den før, og jeg tog ikke fejl — „Il Tifeo“, der nu sejler med Ischioter og Blomkaal, havde engang heddet „Falken“ og tilhørt Frederik den Syvende, hvorpaa den af Prior blev solgt til et Firma i Neapel. Saaledes skifter Skæbnen, men Neapolitanerne og de fremmede har vundet ved Byttet — „Il Tifeo“ gør ikke Danmark Skam.

Den lille Baad gynger mod Land, roet af to solbrændte Røvere, som under Vejs fører en højtræstet Samtale, der synes at dreje sig om, hvor meget man kan afpresse denne Idiot af en Englænder; thi Ordet „Lira“ er det eneste, jeg forstaar, og det bliver udtalt med en Energi, som viser, at jeg ikke kan gøre mig Haab om nogen Skaansel. Taksten er fem og tyve Centesimi. Jeg betaler halvtreds og forfærder mine Baadførere ved at vise mig i Besiddelse af et ikke ubetydeligt Antal neapolitanske Slagord, som faar dem til at forsvinde. Men der forestaar mig en ny Kamp, om hvilken jeg ikke har nogen Anelse, og her træffer jeg Tropper, som hverken respekterer danske Eder eller neapolitanske Forhandelser. Det er Asinajoerne, Casamicciolas staaende Hær. Uniformen er simpel — Bukser og en Hue, men alle har de et rødtoppet Æsel og en mægtig Figenkæp, som de svinger i Luften, idet de forsikrer, at jeg aldrig har set større Æsler — om det er dem selv eller Dyrene, kan jeg tage, som jeg vil.

Forgæves forsikrer jeg dem om, at jeg er en Hader af Æsler i Almindelighed og af deres i Særlighed, forgæves forklarer jeg dem, at jeg vil gaa til Fods før at se Vejen — de staar som en Mur, og først da jeg højtidelig erklærer, at jeg ikke lader mig afpresse en eneste Grano, brydes Tryllekredsen, og bag ved denne opdager jeg en ung, rank Ischiaterinde, som ikke siger et Ord, men kun lader sine kulsorte Øjne hvile paa min Vadsæk

med et Udtryk, som virker ti Gange stærkere end alle Æselldrivernes Forsikringer. En saa ildfuld, men stille Bøn er ikke til at modstaa. Jeg rækker hende Vadsækken, hun svinger den med en gratiøs Bevægelse i Vejret og sætter den oven paa det brogede Tørklæde, der omhyller hendes ravnsorte Haar. Jeg gør hende opmærksom paa, at der er skrøbelige Ting i den; men hun smiler, nikker fornøjet til mig, sætter den højre Arm i Siden og begynder med raske Fjed at stige op ad en Fjældsti til højre, slank som en Hebe og værdig som en Juno, uden at agte paa de spottende Tilraab, som Æseldriverne sender efter os nede fra Dybet.

Casamicciolas Marina er en Attrap, der skjuler Egnens vidunderlige Skønhed med et Hav af Sand og en Række faldefærdige Hytter, som beboes af fattige Fiskere og Teglblændere. Vi passerer gennem en forfalden, middelalderlig Portbygning, og nu begynder vi at stige op ad det Højdedrag, som under Navn af „Casamicciolas Høje“ bærer en Række spredte Villaer og en Del større og mindre Hoteller, alle berømte for deres paradisiske Beliggenhed og henrivende Udsigt. Min Ledsagerinde, som kalder sig Filomela, nævner hvert enkelt ved Navn, og gennem de svære Gitterporte, hvis Piller bærer kæmpemæssige Aloer, ser jeg et Væld af Roser, Nerier, Granatæbler og tornede Figenkaktus, som alle i Blomsterfyldte mere synes at tilhøre Teaterdekorationer end Naturen; men den berusende Vellugt, der fylder den lyse Akacieallé, igennem hvilken vi vandrer frem, og tusende kviddrende Fugle fortæller tydelig nok, at det er Naturen, ikke Kunststen, der har skabt disse fortryllende Haver, som de høje Mure desværre alt for skinsygt skjuler. Jeg forsøger at indlede en Samtale med Filomela og begynder med at fortælle hende, hvor henrivende jeg finder hendes Fødsel. Hun smiler, hendes Øjne

straaler, og de vidunderlig smaa Fødder bevæger sig i en raskere Takt; men da hun til alt, hvad jeg siger, kun svarer de mærkelige Ord „Nurzi, Eccellenza!“ opdager jeg pludselig, at hun ikke forstaar et Ord af, hvad jeg siger, og jeg nøjes derfor med at pege mod det mørkeblaa Hav og op mod Epomeos skarptakkede Spidses med det ene Ord „Bellissima!“ Hun rødmer, smiler, nejer, og jeg kan paa hendes spillende Øjne se, at hun tager mit „Bellissima!“ som en Kompliment til hende selv. Saa opgiver jeg Konversationen som umulig og giver mig til at fløjte Garibaldimarchen, hvilket fremkalder et aldeles umotiveret Latterudbrud fra hendes Side. Jeg spørger, hvorfor hun ler; men hun bider sig i de friske, fyldige Læber og ser mere bristefærdig ud end nogen Sinde før. Hun peger paa en statelig, løvdækket Villa, som i terrasseformigt Fald sænker sine hvide Murhvælvinger ned mod en orangebevokset Dal. Her standser hun, sætter Vadsækken paa Jorden og strækker den lille, fine Haand ud imod mig med et Udtryk af Skælmeri, der faar mig til at give hende en Lira. Med et „Grazia Eccellenza!“ lader hun Pengestykket forsvinde i sit Korset, kysser paa Fingrene ad mig og fjerner sig med en hjertelig Latter i et saa ilsomt Løb, at jeg faar en Mistanke om, at hun maa have ansat mig for gal, en Mistanke, som den høflige Vært bekræfter ved at meddele mig, at man aldrig giver „saadan en Fiskertøs“ mere end ti Soldi, og at jeg kunde have haft to Æsler i Stedet for hende, et Bytte, hvis Fordelagtighed jeg dog ikke kan indse.

Piccola Sentinella, saaledes hedder Villaen, er et af de bekendteste Alberger paa Ischia og ubestrideligt det, hvor man har den største Komfort i Forbindelse med engelsk Renlighed, og med Priser, der kun er engelske i April og Maj, hvor de fremmede

plejer at oversvømme Øen. Villaen, som tidligere har været et Kloster, sænker sig i flere Terrasser ned mod en Dal, hvis Frødhed og Blomsterrigdom overgaar enhver Beskrivelse; thi der er om Aftenen en Duft af Oranger og en Sang af Nattergale, som gør Christian Winthers Ord: „Jeg kunde slet ikke sove for Nattergalens Slag“ til en næsten alt for haandgribelig Virkelighed.

La piccola Sentinella har i Tidernes Løb undergaaet forskellige Forandringer, hvorpaa baade dets Navn og Bygningsmaade tyder. Langs Ischias Kyst hævede sig paa de mest fremspringende Punkter en Række massive Taarne, byggede af Normanerne, og bestemte til at forsvare Øen mod Saracenernes Angreb. Et saadant Vagttaarn slaar, næsten fuldstændig bevaret, endnu paa Monte di Vico i Nærheden af Fiskerlejet Lacco, der danner Endepunktet af den Dal, som omslutter Casamicciolas Højder. Disse Vagttaarne kaldtes af Beboerne „Sentinelle“, det vil sige Kurer eller Forposter, og af saadanne bærer Casamicciolahøjene endnu „Gran Sentinella“, hvortil „la piccola“ synes at have været et Slags Forværk. Senere blev det omdannet til Kloster og gik derfra over til at blive Albergo; men Klostergangen, hvis Søjler er omvundne med blomstrende Slangekaktus og Passionsblomster, peger endnu tilbage paa hine fromme Tider, og skønt Hr. Dombé helst ser, at man kalder denne Samling af Celler og Klostergange for Hôtel des Etrangers, har Navnet „Piccola Sentinella“ dog bevaret sin gamle, ærværdige Klang, og kun under dette Navn kendes det af de Førere og Æseldrivere, som modtager den fremmede paa Marinaen. Rundt omkring hæver sig talrige og meget anselige Alberger: Villa Pisani, bygget i maurisk-italiensk Stil, Villa Sauvé, de franske rejsendes Tilholdssted, Villa de Rivaz, hvis tidligere Ejer, J. E. Chevalley de Rivaz, har gjort sig

fortjent af sine Undersøgelser over Øens mineralske Vand. Gran Sentinella, der lyser oppe fra den yderste Pynt som en gammel, maurisk Borg, rivaliserer i Beliggenhed med Hotel Bellevue, berømt for sin mageløse Udsigt og sine duftende Orangehaver, hvor Garibaldi søgte Hvile og Helbredelse efter Slaget ved Aspromonte.

Stiger man op paa det flade Tag, der paa „Piccola Sentinella“ og paa alle Øens Bygninger danner en stor Veranda, som om Sommeren dækkes af frisk Kastanjeløv, overser man først ret det Paradis, hvori det gamle Kloster var beliggende. Mod Syd hæver S. Nicola eller Epomeo sit søndersprængte Krater til en Højde af tre Tusinde Fod, for derpaa i lavere Kamme og Aase at sænke sig ned mod Havet, hvor man endnu ser tre mindre Kratere, Monte Rotaro, Monte Montagnone og Monte Tabor, inden Bjergets sidste Udløbere taber sig i Punta di Castiglione, ved hvis Fod Bølgerne endnu er saa hede, at det er den sikre Død at kaste sig i dem. Ved Foden af Epomeos stejlt nedfaldende Højder hviler lyse, vinomvundne Huse og Villaer, der oppe fra Højderne ses spredte som hvide Telte i de lysegrønne Kastanjelunde, medens de længere nede ordner sig til venlige Landsbyer med Klostre, Kirker og Haver, hvortil der slutter sig stenindhegnede Vigner, de saakaldte „Macerier“, hvor Frugterne paa Grund af den glødende Sol, den varme, vulkanske Underbund og Bjergets talrige Smaabække snarere maa siges at vokse i Drivhus end under naturlige Forhold. Den hvide, krydrede Epomeovin kappes med Kapridruen i Fylde og Velsmag, og de Frugter, som de store Markedsbaade hver Dag bringer til Neapel, er bekendte som de største og mest aromatiske af alt, hvad Neapels rige Omegn er i Stand til at yde. Kirsebær saa store som Druer, Blommer som Abrikoser og Ferskener som Æbler,

ikke at tale om Druer af de vidunderligste Former og Farver, hører til de daglige Retter paa Piccola Sentinellas's velforsynede Bord, og alle disse rige Gaver kommer dertil paa en Tid, hvor vi herhjemme er glade over snart at skulle se det første Grønne. Jeg husker saaledes, at jeg den 18. Maj 1867 samtidig med Desertten fik Breve og Aviser fra Fædrelandet. Paa Bordet stod spanske Kirsebær, japanesiske Misples, Abrikoser, Sommerpærer og unge Mandler. I Brevet stod, at dets Afsender havde siddet fast med Jærnbanen i Sneen mellem København og Røskilde i halvtredje Time — saa stor er Forskellen mellem Sjællands og Ischias Sol.

Et broget, duftende Blomstertæppe fylder den brede Dal, som ringformig omgiver Casanicciolahøjene, hvor de nævnte Hoteller ligger. Denne fortryllende Dal er ligeledes en Rigdomskilde for Casamicciolas Beboere, og det i dobbelt Forstand. Mellem Vigner, Orangelunde og Frugthaver spradler hede Kilder frem af den tufholdige Jord, overbyggede af Badeanstalter, som i Sommermaanederne drager Neapels velhavende Befolkning til sig. Da jeg første Gang besøgte Øen, var disse Bade i høj Grad tarvelige. Nu derimod har det ene Badhotel rejst sig ved Siden af det andet, og „Il Bagno“ med sine Hoteller, Villaer og marmorhvide Badstuer, hvor de kogende Vande bobler op af Jordens Skød, er nu blevet Neapels Klampenborg, kun med den Forskel, at Naturen her gløder med en Formrigdom og Farvepragt, hvortil vor Kyst, trods al sin idylliske Skønhed, dog ikke kan opvise Magen.

Skarptakkede Kraterrande med dybe Styrtninger, gamle Kastanjeskove, saa lysegrønne Vigner, mørke Orangelunde, blomstersmykkede Haver omkring venlige, hvide Villaer, hvis Søjlehaller, Hesteskobuer og flade Tage minder om Maurernes Bebyggelse af Ischia — saaledes er Egnen mod Syd. Mod Nord

drukner Blikket i Middelhavets uendelige Blaa, der som et Hav af Ultramarin blinker i Solen, stadig skiftende i Toner og Belysning med Døgnets vekslende Tider, ja, med hver en Sommersky, der glider hen over Himlen. Langt ude i det fjerne øjner man Capo Circello, Terracina og Gaëtas kridhvide Mure, der i Solnedgangen lyser med rødgylden Glans. Mod Vest hæver Ponzæerne deres Klippetoppe op af de altid urolige Bølger, og mod Øst ser man forbi det lavere liggende Procida over til Capo Misene, Pozzuoli og Napoli, hvor Vesuvs og Monte Sommas bløde Linier danner en Baggrund, skøn som ingen anden. Timer kan man tilbringe, henstrakt paa sin Loggia, lyttende til Bølgernes sagte Skvulpen, til Børnenes muntre Latter og Bøndernes Sange, der i langtrukne Moltoner klinger fra Dalen. Og naar saa Maanen stiger op over Epomeos høje Kam, paa hvilken den i nogen Tid synes at hvile som en florumhyllt Sølvbaad, forandres Billedet paa en sælsom, næsten eventyrlig Maade. De hvide Styrtninger paa Bjergets øverste Top synes i Maaneglansen at forme sig til spøgelseagtige Figurer. De myrteklædte Kløfter tegner sig med dybe Skygger, og fra dem klinger Konkyliehornets hule Toner. De store Figenkaktus, de spidsbladede Agaver, som hæver sig mellem den gule Gyvel paa Klippernes Rand, ser ud som Stridsmænd, der langsomt stiger ned ad Bjergets Sider. Hist og her staar en hvid Dampsejle i Vejret, som var Lejrbaal tændte mellem Skovenes Stammer. Saa lyder en hul Rullen, man farer i Vejret — var det et Jordskælv? Nej, det var kun et af de Skred, der er saa almindelige, naar Regnen har underhulet en af de skarpe Styrtninger paa Epomeos skaldede Top.

Men at Ischia er en Vulkan, det faar man paa mange Maader at mærke. Der findes Tusinder af Kilder paa Øen, men dog kan man ikke faa en

Drik koldt Vand, og paa mange Punkter naar baade Strandsandet og de af det frembrydende Kilder Kogepunktet, saa at man maa være i allerhøjeste Grad forsigtig med de Steder, hvor man vil bade. Heldigvis har Naturen selv givet disse farlige Punkter særegne Farver, som gør, at man bliver dem va'r paa lang Afstand. Om Aftenen varsler de hvide Dampe tilstrækkeligt, og om Dagen glimrer Klippens Overflade med et blaaliggønt Skær, som skyldes en Alge, der vokser i frodig Skønhed, saa langt de varme Vande rækker. Mest forræderisk er Strandsandet; men hører Vegetationen paa Kysten pludselig op, mangler Koralkuskene paa Bunden af det krystalklare Vand, kan man være sikker paa, at der i Dybet aabner sig „una stufa“, en Ovn, som Øens Indbyggere kalder det.

Skønt hele Ischia maa siges at være undergravet af vulkanske Kræfter, er det dog Øens Nordkyst, som føler dem stærkest. Sydkysten frembyder hverken Kratere eller Kilder af nogen Betydenhed, thi kun paa ét Sted baner de vulkanske Vande sig Vej. Øst for den ved sin Naturskønhed berømte Halvø S. Angelo overraskes man pludselig af en Terme, der i Vandholdighed vistnok er den rigeste paa Øen, ligesom dens Temperatur næsten naar Kogepunktet.

„Acqua Bollente“ (de kogende Vande) springer med en mægtig Vandstraale lige ud af en lodret Klippevæg og baner sig derfra som en bugtet Strøm Vej gennem den brede, flade Havstok, som vidt og bredt opvarmes af den underjordiske Ild. Her har den gavmilde Natur dannet et Bad, som hverken kendes af Læger eller af fremmede, men som nok engang vil komme til sin Ret, saa vist som det fra ældgamle Tider har skaffet Tusinder af Øens fattige Indbyggere deres Helbred tilbage. Som det nu findes, er det noget af det mest primitive, man kan

tænke sig, og Kurmetoden lige saa simpel som original.

Fra den hede Kildestrøm leder man smaa Bække ud i Sandet, graver et Bassin for den syge og lader fra ham Strømmen gaa til et andet, tredje og fjerde Hul, stadig med aftagende Temperatur, jo mere den nærmer sig Havet. I disse Huller, som Vandet uafbrudt strømmer igennem, lægges nu de syge, saa at de lidt efter lidt dækkes af det nedskridende Sand, indtil kun Hovedet med Kvindernes brogede Turbantørklæder og Mændenes brede Straahatte rager frem. Thi det hjælper jo ikke at skjule det; ligesom Badene er Naturens Værk, saaledes benyttes de ogsaa med en Naturlighed, der minder om Tiden før Syndefaldet. Mænd og Kvinder ligger blandede mellem unge Knøse, halvvoxne Piger og skraalende Børn, der forsøger at arbejde sig op af det hede Sand, for ubarmhjertig at blive puttete ned et andet Sted, hvis Forsøget lykkes. Men malerisk og morsomt er hele dette brogede Skue. Der er en Snakken, Sladren og Fnisen som paa et Marked. Børnene stikker de røde Hænder op af Sandet, tigger om Bajoccher, naar man medlidende betragter dem, og over hele dette Sandhav, der forneden varmes af den underjordiske Hld, sender Solen sine smeltende Straaler; thi disse Bade benyttes, som de andre, kun fra Juni til August.

Hele Strandbredden er fuld af prægtige Skikkelser, nogle begravede til Lænderne, andre til Brystet, medens andre igen kun har Hovedet frit — det hele ser ud som den voksende Menneskesæd, da Kadmos havde saact Dragens giftige Tænder; men de rejser sig ikke til Kamp og Krig, kun til fornyet Liv og Arbejde.

Hvor forunderlig naivt og elskværdigt tages det hele Forhold, som her i Norden kun vilde give Stof til forargelige Scener. Da min brave Fører

Francesco var saa uforsigtig at kalde mig „Dottore“, blev jeg straks antagen for en sand Mirakelmand og kunde vistnok have nedsat mig med betydelig Praksis, hvis jeg havde villet. Forgæves forsøgte jeg at gøre disse Naturbørn opmærksom paa Forskellen mellem Filosofi og Medicin. De tog det kun for et Udbrud af falsk Beskedenhed, og da jeg var saa ubesindig at give et Par almindelige Raad, fik jeg en stadig voksende Skare omkring mig, af hvilke navnlig Mødrene forelagde mig adskillige delikate Spørgsmaal, vedrørende saavel dem selv, som deres i Sandet begravede Ægtemænd. Pludselig hørte jeg en høj Matronestemme, og en ivrig Moder kom halende med en ung Pige, der strittede imod af alle Kræfter, noget, jeg ikke kunde fortænke hende i — hun havde ikke andet paa end sine Ørenringe. Da jeg med et Par Ord forestillede Moderen det upassende i denne Konsultation, svarede hun forundret: „Herre Gud, hvad gør det? Hun er jo syg, den Stakkel, og De er den berømte „Dottore da Napoli.“ — Saa fandt jeg det hensigtsmæssigt at lade Francesco sadle mit Æsel for over Barano at naa op til Kløften ved Cremate.

Hvilken Forskel mellem denne sorte, lavafyldte Kløft og det muntre, sollyse S. Angelo! Dér Hundreder af brune Skikkelser i det hvide Sand, Larm og Tummel af snaksomme Matroner og halvnøgne Fiskere, som haler deres rige Fangst af Fisk, Skaldyr og Skildpadder i Land fra det skvulpende Hav. Her Dødens Stilhed, Gravens Ro! Ikke en syngende Fugl, ikke et summende Insekt, ikke en flagrende Sommerfugl — overalt forvitrede, forsprængte Fjældmasser, og ud igennem den uhyre Revne, som taber sig i Jordens inderste Afgrund, en kulsort, stivnet, modbydelig Slaggestrøm, én Gang lysende, glødende, fortærende alt paa sin Vej; nu kold, jærnhaard,

fuld af Revner, Blærehuller og Sprækker, Bolig for Skorpioner og rapfodede Tusindben.

Som en hvidglødende Ildflod brød Lavaen ud af denne Kløft i 1301, hastende ned mod Havet, stadig voksende i Bredde, saa at den nu i det lysegrønne Landskab tegner sig som en kulsort Flod, hvis Spids taber sig i Epomeos Indre. Medens de ældre Lavastrømme forholdsvis hurtig er forvitrede til Tuffjord, som lader Druen, Orangen og Tusinder af Frugter trives til Overflod, har L'Arso, saaledes kaldes denne Lavaflod, beholdt det samme jærnhaarde Ydre i de fem Hundrede og firsindstyve Aar, som er rundne siden dens Fødsel. Gold og sort tegner den sig i Landskabet som en uhyre Blækstrøm, indfattet paa begge Sider af mørkegrønne, bredbladede Myrter og høje Gyvelbuske, som drysser deres Guldblomster ned paa den sorte Flade og fylder Luften med en berusende Vellugt. Lavastrømmen selv er sprængt og splintret, fuld af tusinde Revner og Blærehuller fra en Haands til en Mands Tykkelse, og hvor Muldet hist og her har samlet sig, skyder en lille, for-knytt Gyvelplante op med faa og fattige Blomster. Hen over den sorte Flade jager de store, smaragdgrønne Firben i hvirvlende Kredse, nogle uhyre Æskulapsnoge ligger sammenvundne hist og her i dorske Nøgler, badende sig i Solen; men ellers er alt øde, brændt af en underjordisk Ild, som man synes at mærke under Fødderne; thi mit skikkelige Æsel vil paa ingen Maade ud paa de sorte, stivnede Bølger, men foretrækker at kravle over de Klippeblokke, der hist og her afbryder den bugtede Fjældsti.

En mærkelig Plante buser L'Arso endnu. Overalt hvor Blærehullerne gaar i Dybden, har man med uendeligt Taalmod boret ned til den oprindelige Bund, og af disse dybe Huller stikker Pinien sin brede Krone frem, nogle smaa og forkrøblede, andre

rankere i Vækst, men alle afgivende et højt mærkeligt Skue; thi det ser ud, som om en underjordisk Skov pludselig var i Færd med at sprænge Lavadækket over sit Hoved. Jo nærmere man kommer Kysten, desto bredere bliver Strømmen, desto mere tiltager Vegetationen, navnlig af Gyvel, blandet med enkelte Myrter. Mellem Mandra og Bagno, som begge hører til Byen Ischia, overskred Strømmen Landevejen, som nu er ført tværs over den, og styrtede sig ved Punta Molina ud over Klipperne og ned i Havet, hvor man endnu kan følge dens Løb som en vældig, sort Søslinge, der taber sig i Havets udforskkelige Dybder.

Fra Byen Ischia, mest bekendt ved sit uindtagelige Kastel, i hvis Fjældvægge Kong Bomba havde indrettet sig et komfortabelt Tillflugtssted mod Revolutionen, gaar der en henrivende Vej, som i kort Afstand fra Kysten fører op til Casamicciolas Marina. Ogsaa denne Vej, der snart malerisk sænker sig ned gennem Dalstrøg, snart kravler op over blomsterbegroede Højder, er rig paa vulkanske Punkter; thi vi nærmer os atter Øens nordlige Del. Saa snart vi er komne over den gamle Lavastrom, naar vi „Bagno“, hvis Navn allerede viser hen paa den Rigdom af mineralske Kilder, som har bevæget de tidligere Konger af Neapel til at anlægge en prægtig Villa med tilhørende Termer. Faa Skridt derfra støder vi atter paa et nyt Fænomen, en Vulkan i sit sidste Stadium. For Øjet viser den sig som en næsten cirkelrund Sø, der ved en smal, kunstig gravet Kanal staar i Forbindelse med Havet, saa at den nu danner en fortrinlig Baadehavn. I Virkeligheden er den et sammenstyrtet Krater, som nu er fyldt med Vand, af hvilket en lille Ø hæver sig omtrent i Midten.

Fra Lago del Bagno snor Vejen sig mod Nord, indtil vi mellem Monte Tabor og Punta di Castig-

lione træffer nye underjordiske Kræfter i Virksomhed. Ved Punta di Castiglione stiger det hede Vand op af Havets Skød og kan derfra forfølges gennem en Række varme Kilder, der benyttes som Sundhedsbrønde, ind imod Monte Tabor, en Duodezudgave af en Vulkan, men netop mærkelig derved, at man her kan studere de vulkanske Kræfter i Nærheden, ja næsten gøre Løjer med dem. Monte Tabor er egentlig ikke andet end en stor kegleformig Høj med smaa Fumaroler paa Siderne, en tragtformig Indsænkning i Toppen og de uundgaelige „Ovne“ ved Foden. Den ligger paa en Jordbund, som med sine blomstrende Roser og Myrter skjuler tusinde Væld af kogende Vande.

Fra Monte Tabor rider man ad en henrivende Fodsti, som slynger sig forbi Vigner og Villaer tilbage til Casamicciola, som egentlig er en Samling af Smaabyer, der over en Fjerdingvej omgiver den brede Dal. Nærmest Havet ligger Olivieri. Saa kommer den egentlige Badeby, der udfylder Bunden af Dalen med sine storartede Etablissementer, sit Hospital og sine Termær. Dalen, som nu paa et Stykke er udlagt til Dyrkning af Vin, Oranger og forskellige Frugtsorter, krones foroven af det saakaldte „Gammel-Casamicciola“, der falder i to Afdelinger: Mennella mod Vest og Purgatorio mod Øst.

De mange hede Kilder, som munder ud i Casamicciola-Dalen, snart frit fra Klippernes Sider, snart skjulte og overbyggede af meget betydelige Badeanstalter, skylder alle Epomeo deres Tilværelse og staar i en hemmelighedsfuld Forbindelse, saavel med Kæmpen paa Øen, som med Vesuv, der i lige Linie ligger henved fire Mil borte. Under Vesuvs sidste store Udbrud, som jeg var saa heldig at iagttage fra Epomeos Højder, sank Vandet i alle Casamicciolas Kilder saa betydeligt, at der blandt Badeejerne opstod en panisk Skræk, som først forsvandt, da

Kilderne efter tre Dages Forløb atter begyndte at stige. Synes der saaledes at være en bestemt Forbindelse med Vesuv, gælder dette endnu mere om Epomeo, der netop ved Badene udsender en Kløft, som i mange Henseender er højst interessant.

Denne Kløft, som af Øens Befolkning kaldes „Trommedalen“ (Valle di Tamburo), er en af Casamicciolas Naturmærkværdigheder, skønt den hverken findes omtalt i Rejsebøger eller er synderlig kendt af Færerne, der synes at have en bestemt Fordom mod alle de Steder, hvor de vulkanske Kræfter endnu rører sig. Bag nogle hvide Smaahuse, som ligger tæt ved det første Bad, aabner den sig med en anselig Bredde, omkranset paa begge Sider af Orangelunde og Vinhaver, saa at den i sit Ydre ikke har noget afvigende fra de andre Smaadale; thi selv det, at en temmelig bred, lunkenvarm Bæk flyder gennem dens Midte, hører ikke til Sjældenhederne paa Ischia. Man er imidlertid næppe kommen en hundrede Alen ind, før man ser, at Kløften paa en mærkelig Maade begynder at indsnævre sig, Temperaturen stiger, og Bækken, som før var lunken, er nu bleven saa hed, at man ser Øens bekendte Kæmpeskruptusse komme drivende ned ad den med Bugen i Vejret, stundom endog ganske opløst ved ligefrem Kogning. De malakitgrønne Pletter paa Klippespaltens Vægge tiltager i Hyppighed, paa mange Steder siver Vandet ud i store Spejflader, og man eftergør med Lethed Moses' bekendte Mirakel; thi borer man paa slige Steder blot en halv Alen ind i den bløde Tufmasse, springer de klare Vande frem, stundom med en Kraft, som viser, at de skjulte Vandaarer har været lejrede under et meget betydeligt Tryk. Paa en vis Maade er Miraklet endog større end det, Moses præsterede; thi Vandet syder, bobler, damper, og føler man paa den omliggende Klippe, er den saa

hed, at man kun et Øjeblik formaar at holde Haanden paa den. Vekslede med de malakitgrønne Partier, der ofte straalte med et næsten staalblaat Farvespil, ser man et Tæppe af Bregner og Ulvelødder, som blandet med Lav- og Mosarter, giver Kløftens stejle Tufvægge Udseende af at være betrukne med mørkegrønt Fløjl, kantet med Kniplinger af ilagrede Venushaar og langt nedhængende Lykopodier, frodige og svulmende, som man ikke træffer dem i noget som helst Drivhus. Luften bliver mere og mere svanger af Fugtighed, Varme og en egen vulkansk Duft, som udstrømmer fra de af Mineralvandene overmattede og derved stærkt opløste Tufmasser. Pludselig ser man til højre, lige midt i en af Malakitpletterne, en hvælvet Aabning, som fører ind til en Grotte, af hvis inderste Parti Dampskyer stiger i Vejret, snart langsomt og svævende, snart i hurtige Ryk, som støttes de ud af en Højtryksmaskine. Et Par store Tufblokke, som er styrlede ned fra oven, danner en bekvem Adgang til Grottens Aabning; men der hører et vist Mod til at vove sig ind i Centrum af denne Kildeplet, da Tuffen er stærkt forvitret, og Dampene saa hede, at de næsten brænder. Det indre af Grotten frembyder ikke meget mærkeligt. Det er snarere en Slags Hule med uregelmæssig hvælvet Loft og fugtige Vægge, der overalt er beklædt med den malakitgrønne Alge. Højden til Loftet er fire Alen og Hulens Gennemsnit vel henimod otte; men i det ene Hjørne trækker den sig sammen til et alenbredt Rør, der som en bestandig smallere Kanal strækker sig ind i det indre af Bjerget, uvist hvor langt, thi denne Del af Grotten havde jeg dog ingen Lyst til at gøre nærmere Bekendtskab med. Jeg stod lige i Begreb med at gaa ud igen, da jeg hørte en forunderlig, halv boblende, halv kogende Lyd, først som fjerne, dæmpede Trommehvirvler, derpaa som Hug eller

Klirren af Metal, der endte i et underligt, dybt, hvæsende Suk eller Prust, ikke uligt en sovende Kæmpes Snorken. I samme Øjeblik slog en mægtig Dampsky ud af Grottens Baggrund, omhyllede mig med sin fuglighede Aande og steg derpaa som lette Taager op mod den himmelblaa Luft.

Atter blev alt stille, Dagslyset begyndte paa ny at trænge ind i Grotten; men jeg nægter ikke, at jeg havde faaet nok. Var det Typhoeus Aandedræt, jeg havde hørt, eller var det de indelukkede Maureres Arbejden i Fjældet? Det lød som begge Dele, og jeg har ogsaa beskrevet det saaledes i „Kløften med de klirrende Vaaben“, hvor jeg har lagt et Par af Francescos Sagn til Grund. Set rent geologisk, synes der i Bjergets Indre at være store Hulheder, frembragte derved, at de hede Kilder lidt efter lidt har afvasket den bløde Tufmasse. I en af disse Bjerggrotter synes der at være en Kilde, der for saa vidt har Lighed med Geysir, som den koger over med bestemte Mellemrum. Paa anden Maade kan jeg i det mindste ikke forklare mig Fænomenet, som har skaffet Kløften Navn af Trommedalen, fordi man paa stille Aftener kan høre de regelmæssigt sig gentagende Hvirvler endog i temmelig lang Afstand.

De fleste rejsende vender gerne om paa dette Sted, og selv Førerne begynder at ymte om Monaceller og andet Aandevæsen, naar man kommer forbi de hvide Dampes Hule. To mere reelle Farer er der ved at trænge længere frem. Den ene bestaar i, at Jord- og Tufmasser kan skride ned fra oven, den anden truer fra neden; thi den hede Kildestrøm fylder her Kløftens Bund, og man kan nu kun trænge videre ved at veltigere over de Sten- og Tufblokke, som i Aarenes Løb er styrtede ned. Jeg havde imidlertid besluttet at følge Kløften saa langt, som det var muligt, og trods min skikkelige

Francescos Raad begyndte jeg min møjsommelige Vandring, medens han filosofisk satte sig paa en Sten og bad til S. Nicola, der er særlig Patron for alt, hvad Bjergvæsen angaar. Snart var Kløften saa smal, at jeg kunde fange dens Sider med begge Hænder, saa videde den sig atter lidt ud, saa kom der en Styrtning, som man maatte klatre over, saa et Parti, hvor man ikke kunde bruge sine Hænder, fordi Væggene var for hede — kort sagt, det var en besværlig og farefuld Vandring. Men der var noget fristende, noget æggende ved saaledes at trænge ind i Jordens Indre; jeg følte mig paa en vis Maade bjergtagen — ængstelig trykket, og dog med en ubelvingelig Lyst til at se, hvor det endte.

Endelig kunde jeg ikke komme længere. Jeg sad bogstavelig i Klemme mellem to Bjergvægge, men idet jeg nu vendte mig om og pustende støttede Ryggen mod Klippen, havde jeg et Syn, som lønnede mig for al min Umage.

Højt oppe den klare, æterblaa Himmel, set gennem et Netværk af Bregner, Venushaar og tusinde vildtvoksende, blomstrende Planter, som i de forunderligste Figurer snart drog sig ned, snart atter tilbage fra Kløftens brunrøde Tufvægge. I disse funkede Hornblændens Krystaller om Kap med metamorfoserede Kalkmasser, der lig store Pletter af snehvidt Sukker kiggede frem hist og her, ofte omgivne af glimmerholdige Partier, der skinnede som Guld. Efterhaanden som Klippens Vægge veg mere og mere fra hinanden, faldt ogsaa Dagslyset faldere ind, Vegetationen blev yppigere, og højt oppe mod det Blaa sendte Agaven sin hvide Kandelaber i Vejret, medens de blaagraa Figenkaktus prangede med store, lysegule Blomster. Dybest nede kunde jeg se Dampene fra Trommedalens Hule, og tæt ved denne Spidsen af Francescos Hue, som var i en andægtig, nikkende Bevægelse. Hvad der inter-

esserede mig mest af alt, var dog den Overensstemmelse, som Kløftens Vægge frembød. Heroppe i den snævre Del kunde man ret se, at hele denne, flere hundrede Alen dybe Kløft kun var en eneste ældgammel Jordskælvsspalte, en Revne, Bjerget havde slaaet ved et af de voldsomme Udbrud, hvorpaa Øens Historie er saa rig. Muligt falder Dannelsen af Trommedalen sammen med Udbrudet af 1301; muligt er den endnu ældre; men sikkert er det, at man trækker Vejret i Befrielse, naar man atter ser den grønne Dal, og fuldt ud forstod jeg Henrik Ibsens Ord, da jeg første Gang førte ham ind i dens Dybder: „Nej! lad mig komme ud! Bjerget kan jo lukke sig over os!“

Og Bjerget lukkede sig! — I 1883 skred Epomcos Top ned og begravede Kløften med de klirrende Vaaben for evigt!
